

Durmuş Hocaoğlu

Hristiyanlık, Müslümanlık ve Teolojik Ölüm

Yeniçağ, “Analiz”., 12 Eylül 2008, Cuma., s.06
“Analiz” Sıra No: 688; 2008-079; Eylül-04

YENİÇAĞ

Bir dinin en heyecanlı safhasının ilk olarak doğuşu ve yayılış döneminin olduğunu, sonra din yayılıp, yerleşip, kendi hâkimiyet sâhasını kurdukça, yavaş-yavaş ilk dinamizmini kaybetmeye; başlangıçta ilk mü'minlerin hayatları bahasına tercihleri olan dinin, zamanla, düzenini oturttukça, güneşin her sabah doğması gibi, “seçili” değil “verili” bir sosyal vâkıya, ilk dönemlerdekinin âyarında bir heyecan yaratmayan sıradan ve rutin bir vak'a hâlini almaya ve “**atalarımızın dini**”ne dönüşmeye, **gelenekleşmeye** ve aynı zamanda da **mitolojikleşmeye** başladığını ve bununla paralel olarak da, dâimî sûrette hareket ve değişme üzerinde bulunan hayatın ortaya koyduğu problemler karşısında zorlanmaya, erozyona uğramaya, kifâyetsiz kalmaya başladığını ve böylelikle de fonksiyonelliğinin azalmaya yüz tuttuğunu söylemiş ve Fizik'ten aktardığımız “**Termal Ölüm**” kavramı ile analogik olarak bir “**Teolojik Ölüm**”ün ortaya çıkmaya başladığını; yâni, *mevcut olan* ve fakat *iş yapamayan*, yâni hayatı çekip çeviremeyen, *fonksiyonelsiz* bir din ile karşı karşıya kalındığını ekledikten sonra, bu noktada dindarlığın ya, farfaracı bir militanizme, agresif bir ideolojiye dönüştüğünü ya da şekle, şekli hususlara inhisar etmeye başladığını ileri sürmüş ve son olarak da, “**Hristiyanlık bu sürecin sonuna doğru geliyor – veya en azından, öyle gözüküyor; ya İslâm, daha doğrusu, Müslümanlık(lar)?**” diye sormuştuk.

Fonksiyonelliğini kaybetmek ile kastettiğim şey, dinin ortadan kalkması değildir elbet de; unutmayalım ki din dokuz canlıdır, kolay-kolay ortadan kalkmaz ve kalksa da mutlaka ve behemehâl, bir din olarak onun fonksiyonlarını aynen veya benzerini ifâ eden bir başka şey onun yerini alır – velev ki adı din olsun ya da olmasın; benim “**Din'de İkame Prensibi**” ile kavramlaştırmaya teşebbüs ettiğim bu olguyu^[1], Erol Güngör, özetle, “.../Bu hâdiseleri burada saymamızın sebebi, hoşnutsuzluk yaratması halinde bir dinin ortadan kalkmadığını, ancak yerini bir başka dine terkettiğini veya karşısına rakip dinlerin çıktığını göstermektir./.../ Bir dinin cenneti ancak başka bir dinin cenneti ile yer değiştiriyor, sınıfsız bir cemiyet hayali bile kuvvetini buradan alıyor.”^[2] cümleleriyle ifâde etmektedir.

İmdi Hristiyanlık, çok zahmetle kendi hâkimiyetini te'sis edebildi ve esâsen o süre zarfında çok koyu ve katı bir *gelenekleşme* yaşadığı gibi tam ve hakikî bir *mitolojikleşmeye* de mâruz kaldı, ama Hristiyan cemiyetler için yeterliliğini bin yıl kadar korumaya muvaffak oldu; çünkü hayat çok yavaş değişiyordu ve yeni sorular yoktu; sorunun olmadığı yerde cevap da olmayacağı için eski sorulara eski cevaplarla vaziyet götürüldü. Vaktâ ki yeni sorular ortaya çıkmağa başladı, o zaman Hristiyanlığın da beli bükülmeye başladı ve bir daha doğrulmadı. İşte, Hristiyanlık gerçekten de bu teolojik ölüm sürecini çoktandır yaşıyor ve artık sonuna doğru ilerliyor; ilk çözülüşün su

yüzüne vuruşu, bir *i'tizâl* olan Rönesans'tır, akabinde zuhur eden ve bir bakıma bir *selefiyecilik* olan Reformasyon da derde derman olamadı ve hattâ çağının gerçekleri karşısında iddalarının büyük kısmını terkederek kendi yerini sınırladığını açıkça deklare etti; modernite ile ise fonksiyonelliğini sürekli kaybetmeye başladı ve bir müddettir de doktriner anlamda bir din olarak kuruyan bir göl gibi, çekiliyor. Şu ânda bir Hristiyanlık yok mudur denebilir? Hayır! Elbet de var; ilmî araştırmalarıyla, misyonerlik faaliyetleriyle, müesseseleriyle ayakta ve dahası, bir kültür kaynağı olarak hâlâ müessir; ama hepsi bu kadar: Hayatı idâre edemiyor, edemediği için kalplerden de usulca uçup gidiyor.

Ya İslâm, daha doğrusu, O'nun muhtelif sûret ve nüshalarının mecmûu yekûnuna birden verilen ad ile, Müslümanlık? Bâzı noktai nazarlardan diri ve belki daha da diriliyor; ama aslında öyle mi? Ben hiç de öyle düşünmüyorum; öyle düşünmüyorum, çünkü, el'ân cârî olan Müslümanlık, müslümanlara sıhhatli bir ahlâk vermiyor ve zekâlarını da açmıyor; demek ki o hâlde, *sivil* olarak da fonksiyonelliğinde ciddî bir erozyon var – esâsen fonksiyonellik böyle böyle kaybolur. Aksi olaydı, İslâm dünyası bu hâlde olur muydu?

Sakın hiç kimse kabahati “kefere”nin üstüne atmasın bu çok sinir bozucu bir şey olduğu gibi, aslında, bunu söyleyenin bu işlerden hiçbirşey anlamadığının da bedihî bir karânesidir.

[1] Erol Güngör., *Türk Kültürü ve Milliyetçilik.*, Ötüken Neşriyat A. Ş., 4. Baskı, İstanbul, 1980., s.177

[2] Durmuş Hocaoğlu., “Din’de “İkame” Prensibi”., *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi.*, ISSN 1300-9435., Yıl: 2007, Sayı: 13, ss.249-298 (50 sayfa) (dergi yayın yılı: 2007, yayın yılı sırası: 2005); Erişim: www.durmushocaoglu.com > yazılar > dergiler > Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi; PDF dosyası: http://www.durmushocaoglu.com/data/yazipdf/DHocaoglu_624_Dinde_Ikame_Prensibi.pdf (1.30 MB)

